

Arkeologi i kvarteret Örn i Uppsala

Arkeologi i kvarteret Örnen i Uppsala

Arkeologisk schaktningsövervakning

L1941:2293

Kungsängen 6:1

Uppsala kommun

Uppland

Malin Lucas

Upplandsmuseets rapporter 2021:11

ISSN 1654-8280

BEARBETNING AV FOTON: Malin Lucas

BEARBETNING AV PLANER: Malin Lucas

OMSLAGSBILD: Utsnitt ur Olof Rudbecks huskarta från 1679 med kv. Örnen mitt i bild. Uppsala universitet, Alviportalen.

GRANSKNING: Anna Ölund

UPPHOVSÄTT: om inget annat anges: Creative Commons licens CC BY. © Lantmäteriet, dnr I2014/00634

GRAFISK FORMGIVNING OCH PRODUKTION: Malin Lucas

DIGITALT TRYCK: Kph, Uppsala

© UPPLANDSMUSEET, 2021

Upplandsmuseet
Drottninggatan 7, 753 10 Uppsala
Telefon 018-169100
www.upplandsmuseet.se

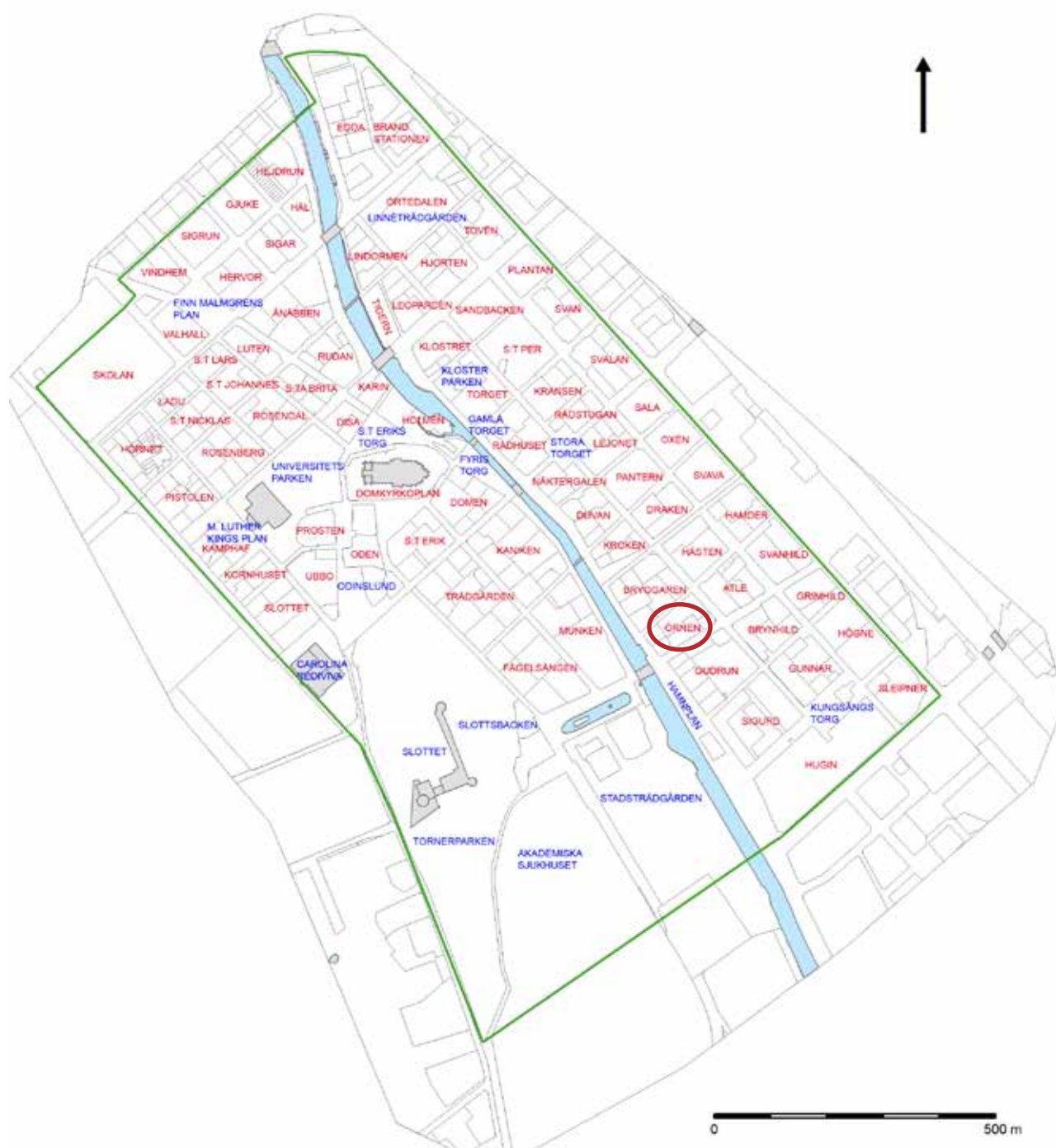
Innehåll

Sammanfattning	6
Bakgrund	7
Resultat	8
Administrativa uppgifter	11
Referenser	11

Sammanfattning

Upplandsmuseets avdelning arkeologi gjorde i mars 2021 en schaktningsövervakning i kv. Örnén i Uppsala. Schaktet, som låg på en innergård i kvarteret var begränsat till sin omfattning och grävdes till ett maximalt djup av en halvmeter.

De påträffades lämningarna bestod av rester av kullerstensläggningar, troligen hörande till beläggning av innergården, samt kulturlager. Det sparsamma fyndmaterialet pekade på att de flesta lämningarna hörde till 1800-talet.

Figur 1. Kvarterskarta över Uppsala med det aktuella området markerat med röd oval. Grön linje motsvarar utbredningen för L1941:2293.

Bakgrund

Med anledning av att Miab Mälarinvest avsåg att lägga ner en elkabel inom kvarteret Örnen i Uppsala, har Upplandsmuseet, avdelning Arkeologi, utfört en schaktningsövervakning av grävningarna för kabelschaktet. Övervakningen skedde den 29 mars 2021 och utfördes av Malin Lucas, som också sammanställt rapporten.

Kvarteret ligger nära utkanten av fornlämningen L1941:2293, stadslager för Uppsala stad. En tidigare undersökning i kvarteret gjordes 1977, inför nybyggnation längs Vretgränd och Kungsängsgatn. Undersökningen resulterade i lämningar från ängsmark (odaterad), byggnader och vägar. Den äldsta bebyggelsen härrörde från 1500-talet (Roslund 1985). År 1996 gjordes en mindre undersökning med anledning av att det så kallade Prinshuset skulle flyttas in från gatan. De grävda schakten

visade liknande resultat som den äldre grävningen med lämningar från 1500-talet fram till nutid (Qviström 1997).

Undersökningar har också gjorts i angränsande gatumark, i Bäverns gränd och Kungsängsgatan, där liknande dateringar erhållits (se bl.a Lucas 2020).

Schakten som grävdes vid den aktuella undersökningen löpte dels längs Prinshusets (Bäverns gränd 4) nordvästra gavel, dels från ingången till samma hus och fram till ett cykelförråd i den västra änden av innergården.

Grävningarna skedde med hjulburen grävmaskin med kabelskopa. Inmätning av schakt har skett manuellt med utgångspunkt i stående byggnader. Dokumentation har i övrigt skett genom beskrivningar och foto.

Figur 2. Undersökningar i kv. Örnen 1977. Foto Riksantikvarieämbetet, UV. SR150.

Resultat

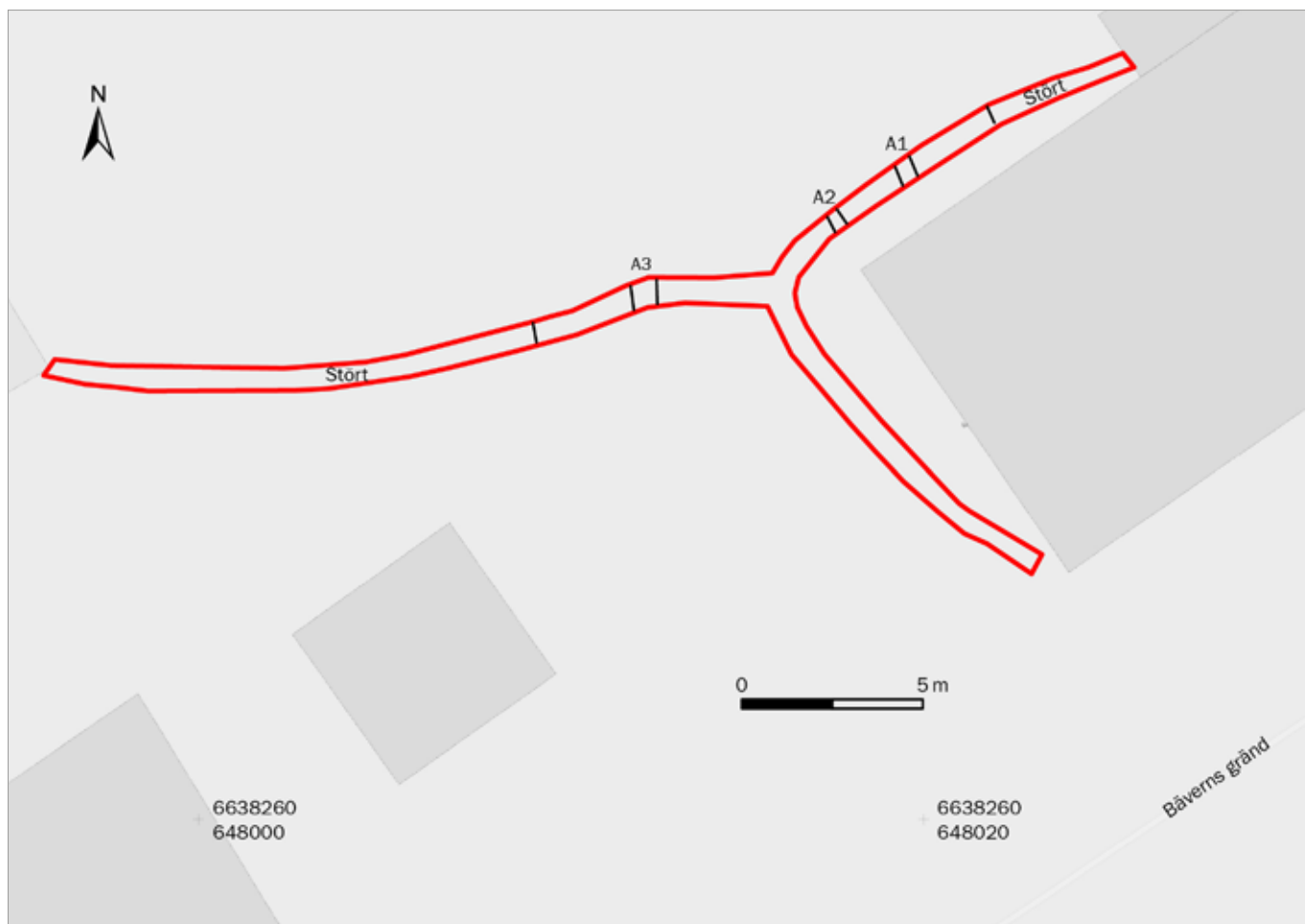
Figur 4. Det schaktningsövervakade området med Prinshuset till vänster i bild. Foto mot S, Malin Lucas, Upplandsmuseet.

Schakten var begränsade i bredd till ca 0,40 m och var aldrig djupare än 0,5 m. Förutsättningarna för några omfattande lämningar var därför obefintliga. Trots detta kunde mindre iakttagelser göras.

Schakten omfattade ungefär 42 löpmeter. Delar av schakten var helt och hållet uppfyllda av modernt material ned till schaktdjup. Det rörde sig ställvis om rent grus och annars om omblandade massor av brun silt med järnskrot, tegel, murbruk, plast och asfaltklumpar. Det senare fanns i anslutning till Prinshuset och det förra i höjd med elcentralen och fram till cykelförrådet.

Under fyllnadsmassorna, som var ca 0,20 m tjocka med underliggande markduk, fanns ett ca 0,1–0,15 m tjockt lager grå lera, lager 1. Under det fanns ett mörkbrunt sotigt siltlager (lager 2) med tegel, kol, bruk, orangebränd aska, tegel större järnföremål (ej tillvaratagna), sten och keramik. Över ett stycke i schaktet fanns i samma lager också större kolbitar och orangebränd aska. Troligen utgör detta ett bränt raseringslager.

Ytterligare ett lager syntes över A3, L. 3. Det bestod av brun grusig silt med keramik, glas, djurben (ej tillvaratagna) och tegel. Lagret var ca 0,05 m tjockt.

Figur 5. Schaktplan med de påträffade lämningarna markerade. Skala 1:200.

På tre ställen i schaktet syntes toppen av kullerstensläggningar. Två av dessa (A1 och A3) hörde troligen ihop och man kunde ana att de fanns över större ytor. Kullerstenen låg i schaktbotten på 0,4 m djup och kunde ligga kvar.

A1 utgjordes av ett ca 0,45×0,40 m stort område med ca 0,15–0,20 m stora stenar. A1 låg under L. 1 på ca 0,35 m djup.

A2 utgjordes av 0,4×0,2 m stort område med upp-riven kullerstensläggning där ett fåtal stenar låg i sättsand. A2 låg ca 0,1 m under markytan.

A3 utgjordes av ett ca 1×0,4 m stort område med kullerstenar i storleken 0,15–0,18 m. A3 låg under L. 3 ca 0,40–0,45 m under markytan.

Figur 6. Kullerstensläggning A3. Foto mot N, Malin Lucas, Upplandsmuseet.

Nr	Material	Sakord	Undertyp	Antal	Frag	Vikt (g)	Kontext	Anmärkning	Status
1	Keramik	Fat	Fajans	1	6	48	L. 2	Tennglaserat serveringsfat, import, trol. 1800-t	Gallrad
2	Keramik	Flaska	Stengods	1	1	2	L. 2	Rhenländsk mineralvattenflaska. Efter 1750-1850	Gallrad
3	Bränd lera	Kritpipa		1	1	2	L. 2	Skaft	Gallrad
4	Glas	Kärl		1	1	1	L. 3	Skogsgrönt, tunnare än buteljglas	Gallrad
5	Keramik	Fat	Flintgods	1	3	2	L. 3		Gallrad
6	Keramik	Kruka	YRG	1	1	8	L. 3	Grön. Hög kruka	Gallrad
7	Keramik	Kärl	YRG	1	1	3	L. 3	Brun. Troligen 1800-t	Gallrad
8	Keramik	Kärl	Flintgods	1	1	1	L. 3	Äggskalskeramik med överföringstryck. Troligen 1800-t	Gallrad

Figur 7. Tabell över de registrerade fynden.

Fyndmaterialet var mycket begränsat och uppgick till sammanlagt åtta fyndposter, varav sex bestod av keramik. Keramiken har bedömts av Joakim Kjellberg, Upplandsmuseet. De fynd som gick att datera tycks höra till 1800-talet. Samtliga fynd har gallrats.

Slutord

Eftersom schaktningsövervakningen var mycket begränsad både till yta och volym, kan inga större slutsatser dras från materialet.

De tre områdena med kullersten (A1-3) kan sannolikt tolkas som kullerstensläggning på en innergård.

Det brända lagret (L. 2) skulle möjligen kunna kopplas samman med 1766 års stadsbrand, som berörde hela kvarteret Örnen. Det kan också röra sig om en mer lokal brand.

Schaktningsövervakningen visade att bevarade kulturlager och konstruktioner finns på innergården i kvarteret Örnen. Tidigare undersökningar har påvisat att lämningar i området finns från 1500-tal och framåt.

Figur 8. Brandkarta över kvarteret Örnen och omkringliggande kvarter. Rött markerar utbredningen för 1702 års brand och skrafferat område branden 1766. Ur Herdin 1932.

Administrativa uppgifter

Uppdragsnummer i Fornreg: 202100300

Plats: Kungsängen 6:1, Uppsala stad, Uppland.

Fornlämning: L1941:2293

Fornlämningstyp: Stadslager

Typ av undersökning: Schaktningsövervakning

Orsak till undersökning: Elkabelschakt

Uppdragsgivare: Miab Mälarinvest Förvaltning AB

Fältarbetsperiod: 2021-03-29

Upplandsmuseets projektledare: Malin Lucas

Upplandsmuseets diarienummer: 47-2021

Upplandsmuseets projektnummer: 8816

Länsstyrelsens diarienummer och beslutsdatum: 431-7793-2020, 2021-01-29

Dokumentationsmaterial: Förvaras i Upplandsmuseets arkiv.

Fynd: Åtta fyndposter samtliga gallrade.

Referenser

Herdin, Karl Wilhelm. 1932. Bygge och bo i äldre tider I. Uppsala.

Lucas, Malin, 2020. 1500-tal i Bäverns gränd. Upplandsmuseets rapporter 2020:04. Uppsala.

Qviström, Linda. 1997. Prinshuset - kulturlager från senmedeltid till 1800-tal. Arkeologisk förundersökning 1996. UV Uppsala rapport 1997:06.

Roslund, Ylva, 1985. Kvarteret Örnen i Uppsala: från bondgård till högreståndsmiljö: arkeologisk undersökning 1977. Stockholm: Riksantikvarieämbetet.